

Carsten Jensens tale ved begravelsen af Vejle Fjord

Taler

Carsten Jensen
Forfatter og journalist

Dato

6. april 2024

Sted

Skyttehusen, Vejle

Omstændigheder

Begravelsen af Vejle Fjord blev arrangeret af Greenpeace Danmark og Danmarks Sportsfiskerforbund for at skabe politisk opmærksomhed om iltsvindet i fjorden.

Vi står her ved bredden af en fjord, hvis glitrende overflade spejler det danske vejrs evige omskiftelighed, snart en sol, der stråler, snart et gråt skylag. Men uanset himlens luner, som synes at give fjorden så meget liv, så gemmer den i dag på en dyster tilstand. Der er ikke noget liv tilbage, og det er derfor vi i dag står samlet til en begravelse.

Det føles så sært, ikke blot i modstrid med alle religiøse liturgier, men direkte naturstridigt at begrave et stykke natur. Vi skal alle dø. Vi ved det. Sådan er livets vilkår. Et evigt liv på jorden er os ikke tilstået. Men naturen? Det sidder helt ind i cellerne på os, at den altid vil være der. Livet på jorden har et langt åndedrag, også når det ånder med gæller.

Og så pludselig er der en hel fjord uden liv.

Noget af det smukkeste naturlyrik skrevet på dansk er H. A. Brorsons salme "Op al den ting, som Gud har gjort". Salmen er en hyldest til Guds skaberværk, men uden sansen for naturen ville poesien være kommet ynkeligt til kort og Gud forblevet en abstraktion. "Hvad skal jeg dog sige" er salmens genkommende strofe, hvor ordene ikke slår til, når Brorson vil udtrykke sin undren over naturens mirakel, hvor selv det mindste græsstrå unddrager sig vores forståelse. Det er igen og igen den samme lamslåede betagelse, Brorson møder naturen med, ikke kun græsstrået, men også fugleflokken, blomsterne på engen, den blinkende stjerneflok, og så også havets dybe grunde, en ydmyghed over for naturen, fordi vi i dens store livsbillede kun er en detalje.

Ingen, der nogen sinde har hørt salmens andet vers, glemmer det igen: “Gik alle konger frem på rad/ i deres magt og vælde,/ de mægted ej det mindste blad/ at sætte på en nælde.” Selv kongens magt, den største, der dengang fandtes, kommer til kort over for et simpelt stykke ukrudt. I Brorsons salme er der en nærmest demokratisk ligestilling i forholdet mellem menneske og natur, en gensidig respekt. Vi må agte og ære naturen. Tænk på salmens titel: “Op al den ting, som Gud har gjort”.

Jo, naturen er i Brorsons øjne Guds skaberværk, men derfor forlenes den også med et skær af hellighed, og her ligger et natursyn, som er dramatisk forskelligt fra det, vi har i dag. Imellem os og Brorson, der skrev sine salmer i 1700tallet, ligger videnskaben og teknologien. Med deres hjælp satte vi os på skabelsens trone og gjorde naturen til vores slave. Græsstrået vokser kun, hvis vi tillader det. Det samme gælder blomsterne på engen. Fugleflokken er mange steder blevet tavs. Havet har stadig sine dybe grunde, men fiskenes munde, som Brorson digtede om, bliver der stadig færre af, hvis de da ikke som i Vejle Fjord er forsvundne.

Nej, kongen kan stadig ikke sætte et blad på en nælde, men selv den ringeste havemand kan få nælden til at dø med et sprøjt af Roundup, ligesom landmanden kan få fiskene i Vejle Fjord til at dø med sin udledning af kvælstof. Vi er blevet naturens herre, en uvidende, herskesyg, destruktiv herre.

Det er Greenpeace, der sammen med Danmarks Sportsfiskerforbund står bag den symbolske begravelse her ved bredden af Vejle Fjord. Jeg fisker ikke selv, men jeg ser lystfiskerne stå med deres stænger, hjul og line så mange steder, hvor jeg kommer. Ofte spørger jeg mig selv: hvad tænker egentlig lystfiskerne?

Jeg ved godt, at de iagttager vandet og befinder sig i en indre dialog med fiskene. Bider de i dag? Men disse mange timer i stilhed rummer også noget andet. En usædvanlig tålmodighed, en hengivelse til synet af himlen og havet. Jeg tror, at lystfiskerne i disse øjeblikke føler sig små i ordets bedste forstand, som en del af noget, der er uendeligt meget større end dem selv. Selvfølgelig kan der også gå konkurrence og præstation i lystfiskeriet. Hvem fanger den største? Hvem fanger de fleste? Men noget andet bliver tilbage, en meditativ fællesskabsfølelse med alt levende, ikke ulig den, der er i Brorsons salme.

Det er denne livsnødvendige fællesskabsfølelse, vi risikerer at miste, når fiskene

dør. Vi har sluppet kaos løs og kalder det kontrol. Vi har lagt naturen øde og kalder det vækst. Vi kalder os verdens herrer, mens ørknerne breder sig, havene stiger og tømmes for liv, og redningsbåden ender med at blive vores sidste hjem.

Naturen taler, også når den dør. De forsvundne fisk i Vejle Fjord, slammet på bunden, det iltfattige fjordvand har et budskab til os. Det er derfor, vi står her til en begravelse: for at skabe den stilhed, hvor vi omsider lytter.

Lydhørhed er vigtig, hvis vi skal overleve. Det, der sker usynligt, fjernt fra vores blikke, i en tæt skov, under fjordens vande, ja, selv under gulvbrædderne, hvor vi bor, har en meddelelse til os. Skyerne har en grammatik, solen er et udråbstegn, regnen en fortælling, og når kloden dramatisk opvarmes, så handler historiens slutning også om os. Og hvad kan vi så lære? At vi aldrig er alene. Fællesskab kræver, at vi ikke selv fylder kloden.

Elefanten har intet ønske om at få en snabel så lang som en brandslange. Blåhvalen ønsker ikke at vokse sig en kilometer stor. Størst er ikke altid bedst. Naturen kender grænser. Mennesker gør ikke. Vi er i færd med en udryddelseskrig, og vi er endt med en planet med opholdstilladelse til stadig færre arter.

Vi ved alt for lidt om den natur, vi er så afhængige af. Jo mere kontrol vi med vores stadig mere avancerede teknologi har fået over den, jo mindre viser det sig, at vi ved om den, og nu betaler vi en frygtelig høj pris for vores uvidenhed.

Vi mennesker er ikke enestående skabninger, der kan behandle jorden som vores private ejendomsret. Den verden, vi lever i, er som et stort koralrev, hvor hver eneste skabning lever i gensidig forbundethed og afhængighed, og når et koralrev blegner, går en kædereaktion af død i gang.

Derfor er hver dag en folkeafstemning om klodens fremtid: Skal vi slippe kvælertaget på Jorden eller fortsat stramme det? Skal kloden dø mellem hænderne på os? Eller skal vi trække vejret i fællesskab?

Så hvad skal vi bruge vores hænder til, når vi fjerner dem fra klodens luftrør?

De må ikke hvile i skødet. Vi skal bygge en ny og grønnere verden, en langsommere, mere nænsom og omsorgsfuld verden. Vi skal tænke på os selv

som formødre og forfædre til mange generationer fremover og ikke se fremtiden som en losseplads for uløste problemer. Vi arver ikke jorden af vores forfædre. Vi låner den af vores børn.

Måske kan en begravelse som denne også blive en bøn om igen at høre til på Jorden. Måske kan vi her ved Vejle Fjord antyde et nyt forhold mellem menneske og natur, så kloden i ordets sande forstand bliver vores hjem.

Så vil vi indse, at al visdoms frugt er den simple viden, at verden ikke er vores.

Kilde

facebook.com

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Mindetale, Nomineret til Årets Danske Tale 2024

Relateret

Kaare Manniche Eberts tale ved begravelsen af Vejle Fjord

6. april 2024

Martin Lidegaards tale ved begravelsen af Vejle Fjord

6. april 2024

Signe Munks tale ved begravelsen af Vejle Fjord

6. april 2024

Sarah Kragh Dedieus håbsandagt efter begravelsen af Vejle Fjord

6. april 2024

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/carsten-jensens-tale-ved-begravelsen-af-vejle-fjord>